

Ръшле дар а не шърцині къ дикредереа потривит диксът-пателор лъшърірі, къ Молдова фоарте дін векиѣ ѣш аре нѣ-міреа еі. Ка Валахія ші Ардеалъ дін маса попорълъі, іар ориціна локзиторілор де астъзі дълѣ фелішрителие стръшѣтърї а націлор тѣтърор нѣ съ поате да алтеі сѣмїнциі, де кът Дако-Романілор веніці къ Драгош дін каре съ траг Мол-довеніі фърѣ вре о дандеалъ.

ПАРТЕА а II.

Деспре стареа локълъі Молдовеі деспре хотарѣ ші деспре кліматъл еі.

Молдова съ дитіндеа дн лат пъл дн времеа лъі Кантемір де ла 44 grade 54 m. пълъ ла 48 гр. ші 5 m. адекъ дін коас-та деспре меазъ зі ла Галаці кътрѣ Дънѣреа, пълъ ла чеа деспре меазъ поанте ла Дъмбрава Бѣковініі кътрѣ Ністрѣ 100 де чеасърї сокотите къте 24 чеасърї ла фїеце каре град, дар лънцімеа есте не потривітъ дн кът чеі маі шълці гео-графї дикпъеа а фї партеа еі че деспре апс лънцімеа че съ атіндеа де Ардеал не 45 grade 39 minѣте, ші капътъл еі чел деспре рѣсърїт че съ дикѣста ла четатеа Алѣ с'аѣ Акерман, 53 гр. 22 m. потривит географіеі Домпълї Кантемір, фїла 7, іар дълѣ харта лъі Ханс дін цара Днѣреаскъ есте 48 grade лънцімеа еі чеа деспре апс пълъ знде съ атінг дін презлѣ Молдова, Ардеалъл, Днгаріа ші цара Лешаскъ, ші че деспре рѣсърїт ла Акерман кътрѣ Мареа Неагрѣ, не 48 grade ші къпрінде о дитіндеере де вре о 90 чеасърї.

Молдова днсъ нѣ аѣ авѣт тот-деа-зна ачелеашї хотарѣ, че

кърпидереа еї ера зне-орї маї латъ алте орї маї днъстѣ, дънъ крещереа саѣ скъдереа репъвлечеї, де кѣт Стефан Воевод а чел маре аѣ пѣс маї ла зрнѣ хотарѣл каре с'аѣ афлат дн времеа зисълї скрітор Кантемір, аша дар спре атеазъ-зі тот деа-зна аѣ мерс пнѣ ла Дънъреа, ріѣл чел маї маре а Езронеї, шї департе дн сѣс пнѣ ла гѣра лї знде сѣ варсѣ дн Мареа Неагрѣ прїн трї гѣрї: ла Кїліа, че сѣ пѣще де Лїкостомов чел векиѣ, Селїна, шї а Сълтълї Георгіе.

Спре рѣсърїт мердеа хотарѣл еї дн времїле веки пнѣ ла Мареа Неагрѣ, іар дънъ че аѣ лзоат Тѣрчїї дн пѣтере стѣ-пнїреа Бесарабіеї кѣ Бендерѣл, апої саѣ маї мїкшзрат ца-ра де ачеастѣ парте, шї аѣ рѣшас хотарѣл еї де ла гѣра Прѣтълї пнѣ ла сатѣл лї Траїан шї де аколо калеа саѣ Валѣл лї Траїан прїн ана Ботна шї дрент дънъ гѣра Бѣ-кълї знде сѣ варсѣ дн Ністрѣ прекъш сѣ аратѣ прїн хѣрцї.

Спре теазъ-поанте о дісърдеа Ністрѣ че сѣ пѣще Тѣр-чеде Тѣрла, де кѣтрѣ Лешї шї Тѣтарїї де Очеаков. Дїн векиѣ ера цѣрнѣрїле Ністрѣлї пѣмаї пнѣ ла Хотїн сѣнт стѣпнї-реа Молдовїї, шї де аколо тѣеа хотарѣл пѣрцїї ачеїдеа дрент прїн Прѣт шї прїн ана Чїрїмшлї. Царѣ дънъ ачеаа прїн вітежіа лї Стефан ВВд чел Маре, саѣ адаос цара че есте де чеа парте де Подолїа сѣнт стѣпнїреа Молдовеї пнѣл знде сѣ варсѣ пѣрѣл Сарафїнецїї; шї апеле знте ла зп лок днїдеа Молдова деспре теазъ поанте, адекъ Ніс-трѣл, Сарафїнецїї, Колачїнѣл шї Чїрїмшлї знде есте Къмнѣл-Лънѣ Рѣсѣск.

Спре апѣс іаршн шѣлт саѣ лѣдїт Молдова де кѣш ера дн времїле веки, кѣ пнѣ а пѣ domnї Стефан ВВд чел Маре, тодї мѣнцїї кѣ каре сѣ днїдеа Молдова дн зїлеле лї шї пе

врѣтъ, аѣ фост сѣнт стѣпѣнѣа Ардеалѣлѣи шѣ цѣра десѣре партеа ачереа сѣ гѣсе фоарте дѣгѣстѣ. Іар прѣн вѣтежѣа ачестѣи Домн, фѣнд вѣрѣт Матеѣаш Корвѣнѣ, Краѣл Бѣгарѣеѣ, шѣ Арделенѣи топѣдѣ дѣнапоѣ, аѣ фост сѣлѣдѣ еѣ ка сѣ шѣ пѣрѣсаскѣ пагѣба ачестѣа прѣн дѣвоелѣ, сѣ пѣ пѣгѣваскѣ маѣ шѣлт, шѣ дѣнѣ трактателе де паче че аѣ фѣкѣт, аѣ дат дѣлѣ Стефан ВВд тоѣдѣ мѣнѣдѣ кѣ каре саѣ деосевѣт ачесте доѣ дѣрѣ, поропѣнд локѣиторѣлор де прѣн дѣнѣтѣрѣле челе че сѣнт дѣнтре вѣле апелор челор че сѣ варѣѣ дѣ Молдова, ка сѣ кѣпоаскѣ стѣпѣнѣа Молдовеѣ, шѣ апоѣ сѣ аѣ трас дрепт о лѣнѣе, дѣн обѣрѣшѣа Чѣрѣмѣнѣлѣи, шѣ прѣн обѣрѣшѣа Сѣчевѣи, а Молдовѣи, а Бѣстрѣдѣи шѣ а Тротѣшѣлѣи, пѣнѣ ла Мѣлков, шѣ сѣ аѣ пѣс дѣспѣрѣдѣрѣ, хотарѣлѣи дѣнтре амѣндѣоѣ дѣрѣле.

Дѣн веѣкѣ сѣ прѣѣшеа Сѣретѣл шѣ Тротѣшѣл хотар дѣрѣи Ромѣнѣщѣи, дѣсѣ дѣн тѣмѣл дѣсѣшѣват іарѣш прѣн вѣтежѣа ачестѣи Домнѣтор Стефан чел Маре сѣ аѣ лѣоат дѣнѣтѣл Сѣретѣлѣи сѣнт стѣпѣнѣа Молдовеѣ, дѣн кѣт акѣм ле дѣспарте Мѣлковѣл шѣ Сѣретѣл, прѣ амѣндѣоѣ дѣрѣле; іар партеа десѣре меазѣ-зѣ о дѣкѣде Дѣнѣрѣеа.

Дѣнтре хотарѣле ачесте, ведерат кѣпрѣнде Молдова 237 чеасѣрѣ саѣ 171 мѣле Італѣенѣщѣи, іар маѣ дѣнаѣнте пѣнѣ а пѣ фѣ Бѣсаравѣа дѣнѣрѣдѣвратѣ де оѣдѣле Тѣрчѣнѣи, аѣе Молдова дѣн кѣпрѣнѣсѣл еѣ 274 чеасѣрѣи.

Мѣдѣешѣи Молдовѣи ера, пѣн а пѣ фѣ Бѣковѣна а Аѣсѣрѣенѣлор шѣ Бѣсаравѣеа Рѣсаскѣ, десѣре апѣс Арделенѣи шѣ Мѣнѣтенѣи, десѣре меазѣ поапте Лѣнѣи шѣ десѣре рѣсѣрѣт шѣ десѣре меазѣ-зѣ Тѣрчѣи, шѣ кѣ тоѣдѣ ачѣнѣа аѣ авѣт Молдовенѣи шѣлте валѣрѣи, дѣн вреѣеа кѣнд ѣш апѣра еѣ словозенѣа лор, пѣнтрѣ каре скрѣе зѣн історѣк Лѣшеск вреднѣк де крѣдѣнѣѣ, Орѣковѣе

„Ан ашл 1552, зикънд: „ ачеѣ Молдовенї кз фїреа, кз паравзрїле, шї кз ворва, нз сьнт кз тьлт осьвїдї de Италиенї, еї сьнт оаменї сьлватечї днсь фоарте вїтежї, кз нїчї зп неаш нз есте каре стьпънїнд о царь аша шїкь ка дьлшїї, сь стеа ка шї дьлшїї пентрѣ чїнсте ла рьзвоїѣ, кз аша вїтежіе днпротїва тьтърор връжшашїлор меціешї de прїн прецїзр шї de кьте орї сь рьдїка ачїа асьпра лор, сь се апере кз вїрзїндъ“ шї маї адаоде зїкънд:

„Еї сьнт аша де ветежї, кьт днтр'о варь кз тодї връжшашїї дїн тоате пьрцїле вьтеа рьзвоїѣ неконтенїт. Кь Стефан Воевод чел Маре карїле domne маї пайнте дн Дачїеа, нз маї днтр'о време аѣ вїрзїт прїн греѣ рьзвоїѣ пре Баїазет днпьратьл Тьрчїлор, пре Матееш Країл Ыгьреск, шї пре Іоан Алберт Країл Лешїлор.

Іар ла зршѣ дьпъ че с'аѣ рьсьнїт репъбліка прїн стьпънїреа Тьрчеаскь апої нз с'аѣ маї рьдїкат кз рьзвої нїчї еї, нїчї ащїї асьпра лор, де кьт нз маї Тьтарїї Нохаї, кьрора ле дьдзсьрь Тьрчїї Бьцеакьл с'аѣ Бесаравіеа пентрѣ локзїндъ. Шї дн времеле де паче де тьлте орї тьрвзра Молдова прїн пьвьлїрї фьрїоазь, прьдьндз'о пьпъ знде пьте ацїзпде шї а дзкьнд не локзїторї ла стареа чеа маї жьлнїкь.

Ачесте сьфєрїнцї аѣ лїпсїт кз тотьл де ла днпьтернїчїреа Рьшїлор. Че пьцїн кьте пьцїн іаѣ депьртат дїн марцїнеа цьрїї пьпъ че леаѣ стьпънїт шї локзїрїле.

Молдова аѣ мерс днпайнте спорїнд де ла Александрь чел Бьн, пьпъ ла Стефан чел Маре дн кьрс де 9 Домнїї ка ла 100 де ашї апроане, іар дьпъ ачеа нїчї аѣ спорїт пьшьнтьл еї нїчї аѣ маї скьззт пьпъ ла лзоареа Бьковїнеї дн Домнїеа Гїкьї дїн 1776, дьпъ днтоарчїреа лзї дїн розїеа рьшїлор; ащї

270 ani, de atunci cãnd s'au micșorat mult și cu lã-
rea Bucuriei pãrți și Prut la 1812 și au rãmãs mai pe
deputat de cum era, fiind cã de la Galați pãrți la Mol-
dova și hotãrã Neamțesk despre Boianș nu pãmãrã astãzi
de cãt vr'o 70 de ceasuri lungimea și alte 60 lungimea din
Prut spre Fãlciș pãrți și hotãrã Sãcșilor la Cornu
Lungu s'au Nemțenei și partea cea mai latã.

Și fiind cã o parte a țării care cu atunci de Ardeal
este cu țãrã, iar cealaltã parte de cãtrã Bucuriei și
Dobruja este șes, pentrã aceea nici climatul nu cu a-
fel și tot locul potrivit sãpãturii. Și partea Muntelui
este aerul mai rãc, dar și mai cãrat. Iar și partea cum-
pãrți mai cãlduros cãnd cu vãnturi pãrți pãrți cu oțelii.
Cu toate acestea, și Moldova nu cu șes voale totuși ca
și alte țãri mai cãlduros. Cãte odatã și timpuri tre-
curii cu stãrne cãma dar aceea s'au dovedit cu vinea din
alte locuri și țãrile acestea. Ori de peste Nistrã ori de
peste Dobruja, prin corăbiile Egiptiene și Turcești. Cãnd
lãnce carantina din țãrile rãscãrãtã și de la Galați,
pentrã cu Măslanș crede epidemia aceea ne'pãmãrã
prin ori ce pazã, și nici cu Angriș a o stãrni și cãt
Moldovei adãce mult osând și groazã de cãte ori atunci
rãscãrãta la Constantinopol pentrã cu și pãrți zile
trezãea cu cãrind și ne amãndoz Prințipatele.

Boala țãrii care cu ceat și cu obicãșe a fi mai și
toate țãrile lãșii, și Moldova sunt frigurile acestea pã-
zãndã și tãndã și vreme pe pãrți vãntare adãc sã-
pãturii. Iar din protiv cu fãc o troaxã foarte greș de
vindecãt, adãngãnd a fi de mult ori și cronice, s'au idro-
lice.

Цізнгізіріле еаръші съгт преа десъ, дін прічіна вьтэрілор неконтеніте, ші а не статорнічіей тімпьлзі каре цізнгізірі адък не чїі маї шьлді .ди лънгоаре пьтредь ші ла шоарте.

ПАРТЕА а III.

Деспре апеле Молдовеї.

Къ грехъ съ ва пьте гьсъ .ди алте цьрі ка ші Молдова де мічі, маї шьлте ане, къ фіреа аша .дишодовіть ка аіче, къ 4 ане шарї плътігоаре кьрг .ди трьуса, дьгь .диотрецімеа еї каре о авеа. Дьгьреа, Ністръ, Пръгьл ші Сіретіа, ші шькар къ Дьгьреа адань пьшаї о парте а цьрїї фоарте шікъ .ди капьгьл дін ціос, дар тот адъче цьрїї чел маї шьлт фолос де кът тоате марцінеде дін сьс че скот .ди сьтїт маї шьлт азр ші арцінт де кът вьрь .ди царь. Осьбіт де .диінде-реа комерцьлзі че аь спорїт къ нашї зріешї пьшаї прїн скелеа Галації, дьсь пентръ ана еї ші пентръ вьпътьціле челелалте каре съгт .диесніте ачестьї фьлзвїѡ шьред, пь ам .ди трат .ди дескрїере фїнд къ маї .диашїте шьлді історїчі леаѡ скріе ші леаѡ пьвлїкат.

.ди Дьгьреа съ варсь Пръгьл каре дін векї съ пьшеа Хїеразъс, ла Штолемеѡ Геразїе, ла Амїніан Парота, ші ла Еліні Піретъ, каре віне дьгь хотарьл Молдовеї чел маї дін афарь прекъш ера маї .диашїте, деспре Лешї, ші тоатъ Молдова о тье прїн шїжлок. Ана лзі есте чеа маї зшоарь, ші маї сьпътоась, дьсь тьльзре пентръ пьспїл че тьл дъче къ сіне кьргьнд. Іарь пьїндѡ .ди трѡш вас съ стеїе, съ ашазь пьспїл .ди фьндьл васьлзі, ші ана рьшгьне чеа маї лїм-